

RIIGIMETSA TERVIKTUTVUSTUS ALUTAGUSE VALLA TERRITOOORIUMIL

SISSEJUHATUS

RMK ehk Riigimetsa Majandamise Keskuse hoole all on ligikaudu 30% kogu Eestimaast. Seal asub 45% Eesti metsadest. RMK on Eesti riigile kuuluva metsa ja teiste mitmekesiste looduskoosluste hoidja, kaitsja ja majandaja. RMK kasvatab metsa, hoiab loodusväärtusi, teenib riigile metsa majandades tulu, loob looduses liikumise võimalusi ja jagab loodusharidust.

RMK eesmärgiks on majandada riigimetsa kehtlikult, et ka tulevased põlvkonnad saaksid metsahüvesid kasutada vähemalt samal määral, kui seda teeme meie. Metsade majandamise kõrval on üldsuse jaoks oluline riigimetsa avatus kõigile, kellel soov metsas jalutada-matkata ja seeni-marju korjata või selleks ettevalmistatud kohas telkida ning metsapuhkust nautida.

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Käesolev kava annab ülevaate **Alutaguse vallas** asuvatest RMK hallatavatest metsadest ja möödunud kümnendi tegevustest ning kirjeldab omavalitsuse territooriumil kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa alad ning plaanitavad tegevused nii looduskaitstes, külastuskorralduses kui ka metsamajanduses järgmiseks 10 aastaks. Tutvustusest on näha, milliseks kujuneb omavalitsuse territooriumil kasvava riigimetsa pindala ja vanuseline struktuur kehtlikul majandamisel, samuti see, kuidas ja millises mahus kavandatakse metsade uuendamist, hooldamist, metsaparandust ja looduskaitseteid.

RMK STRUKTUUR JA TOIMIMINE

RMK tegevusvaldkonnad on:

- maakasutus;
- metsamajandus;
- metsakorraldus;
- taimla- ja seemnemajandus;
- puiduturustus;
- looduskasutus, sh külastuskorraldus ja looduskaitse.

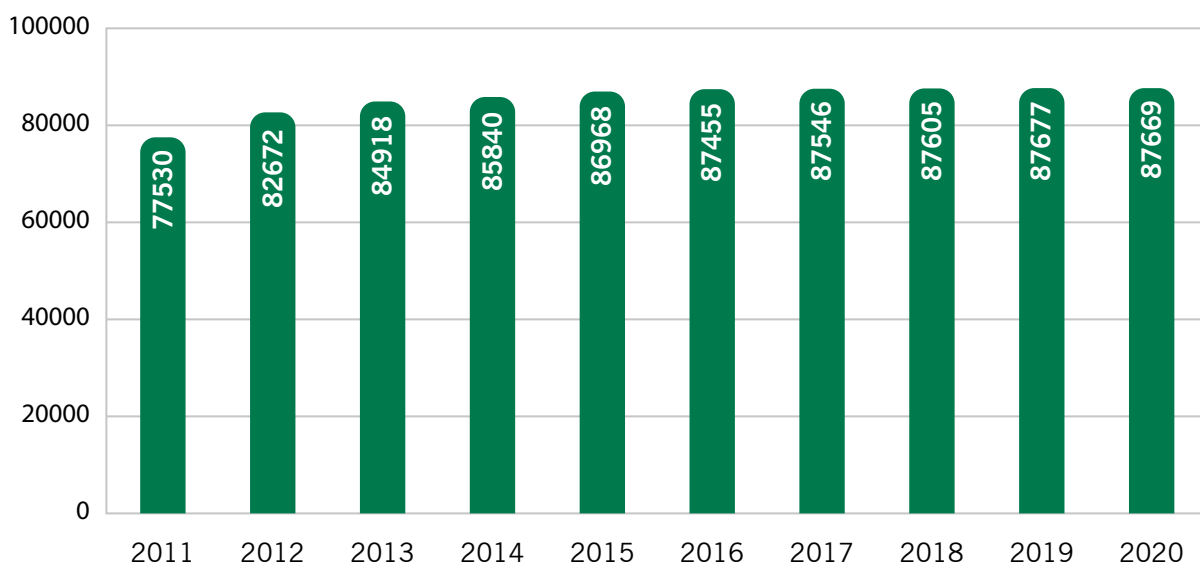
RMK koosseisu kuulub Sagadi metsakeskus, Elistvere loomapark ja Põlula kalakasvandus.

RMK-s töötab ligi 700 inimest, kokku saab RMK hallatavas metsas tööd umbes 6500 inimest.

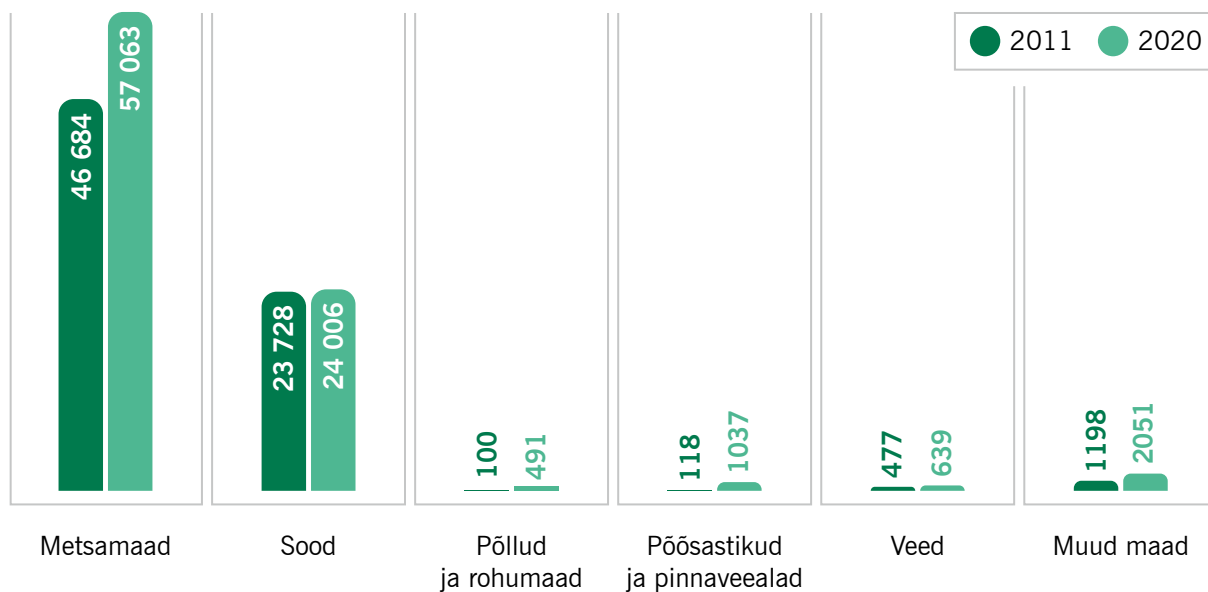
Eesti riigimetsa majandatakse säästvalt. Selle kinnituseks on RMK-le omistatud säästva metsanduse sertifikaadid FSC ja PEFC. RMK-l on ka keskkonnajuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 14001 ja kvaliteedijuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 9001.

1. MAAKASUTUS

RMK hallatavate maade pindala **Alutaguse valla** territooriumil on **87 669 ha**, mis moodustab **60%** kohaliku omavalitsuse pindalast. Riigimetsamaade pindala muutus 2011.–2020. a on toodud joonisel 1 ja riigimaade kõlvikulised muutused joonisel 2.

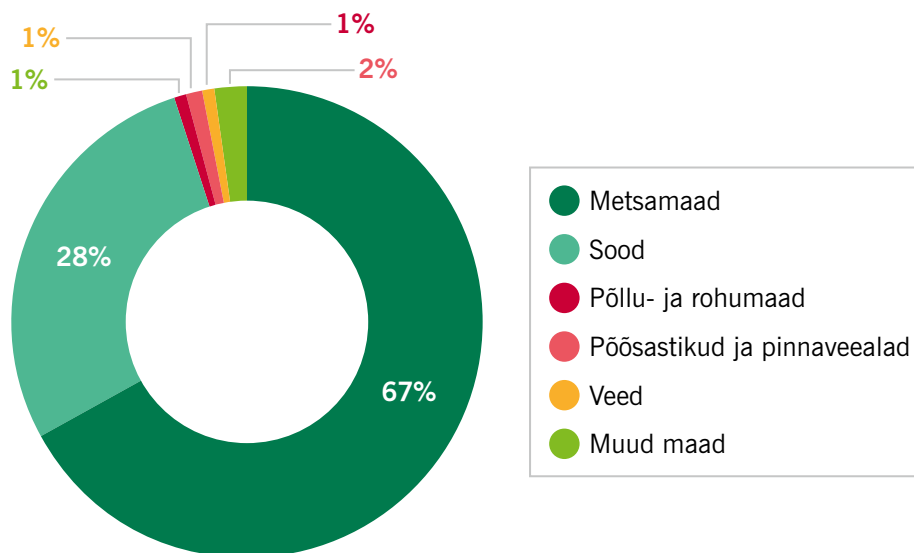


Joonis 1. Riigimetsa üldpindala muutus perioodil 2011.–2020. a, ha.



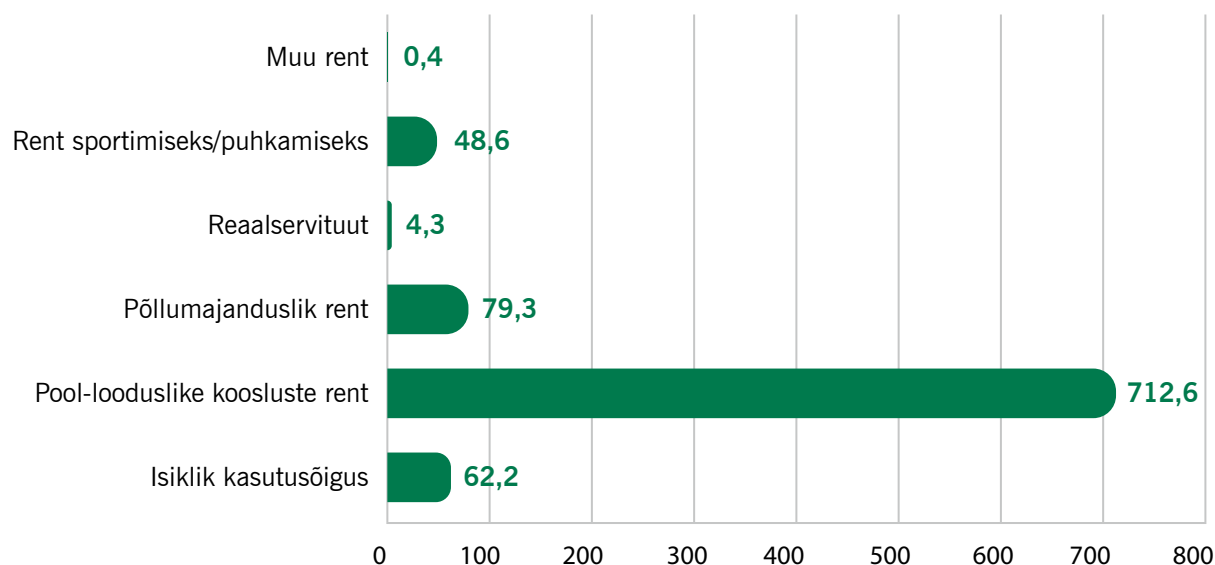
Joonis 2. Riigimetsa maade muutused kõlvikute lõikes 2011/2020. a, ha.

Praegu moodustab riigi metsamaa pindala omavalitsuse territooriumil asuvatest RMK hallatavatest maadest 67%, mis on 57 063 ha, mittemetsamaad võtavad enda alla 33%, millest suurima pindalaga on sood – 24 006 ha.



Joonis 3. Riigi maade jagunemine 2020. a, %.

RMK on sõlminud riigimaale Alutaguse vallas erinevaid maakasutuslepinguid, millest pindala poolest enamiku moodustavad poollooduslike koosluste hooldamiseks sõlmitud lepingud – ligi 712 ha.



Joonis 4. Lepingud riigimetsa maade kasutamiseks 2020. a, ha.

2. METSAVARUD

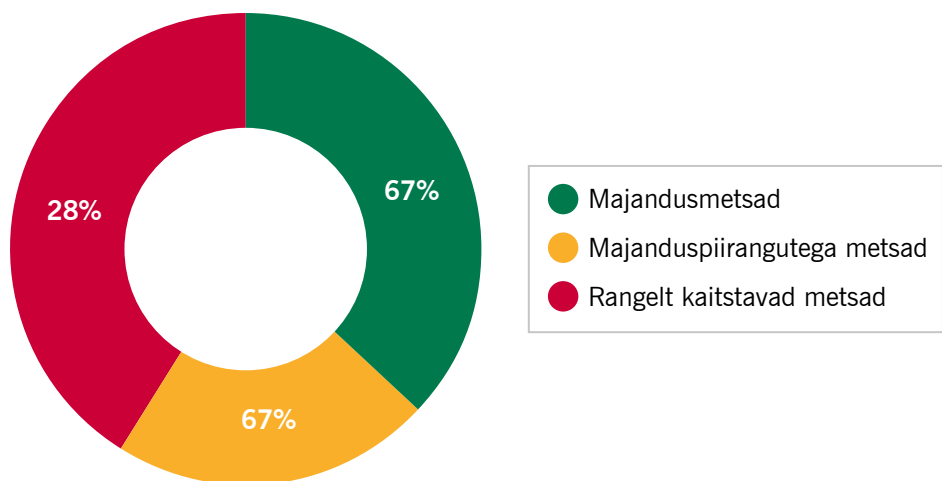
Alutaguse valla riigimetsad jagunevad majandus-, majanduspiirangutega- ja rangelt kaitstavateks metsadeks (joonis 5). Praegu on riigimetsamaad vallas 57 063 ha, millest majandusmetsa on 20 902 ha, majanduspiirangutega metsa 12 784 ha ja rangelt kaitstavat metsa 23 378 ha. Metsakategooriate pindala võrdlus 10 aasta taguse ajaga on toodud joonisel 6.

Majandusmetsa pindala vähenemine on tingitud kaitsealade suurenemisest.

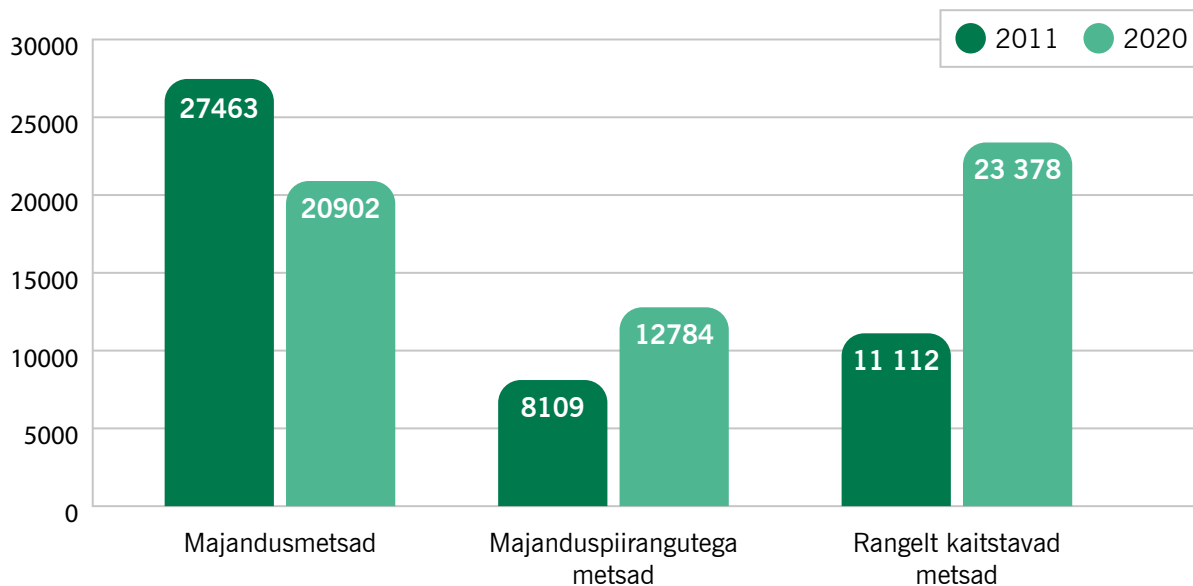
Rangelt kaitstavates metsades on majandustegevus keelatud (Nt loodusreservaadid, kaitsealade ja püsielupaikade sihtkaitsevööndid ja vääriselupaigad).

Majanduspiirangutega metsades on majandustegevus lubatud arvestades kaitseala valitseja seatud piiranguid.

Majandusmetsades on majandustegevus lubatud metsaseaduse alusel.



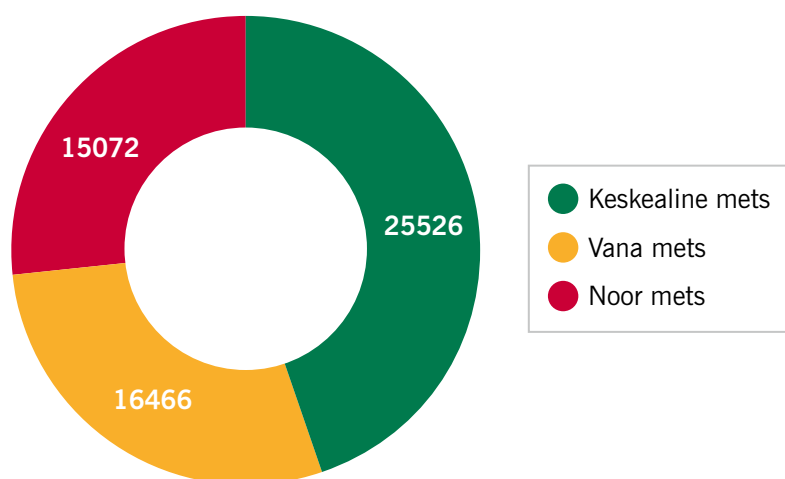
Joonis 5. Riigi metsamaade jagunemine kaitsekategooriatesse 2020. a, %.



Joonis 6. Riigi metsamaade kaitsekategooriate muutus 2011.–2020. a, ha.

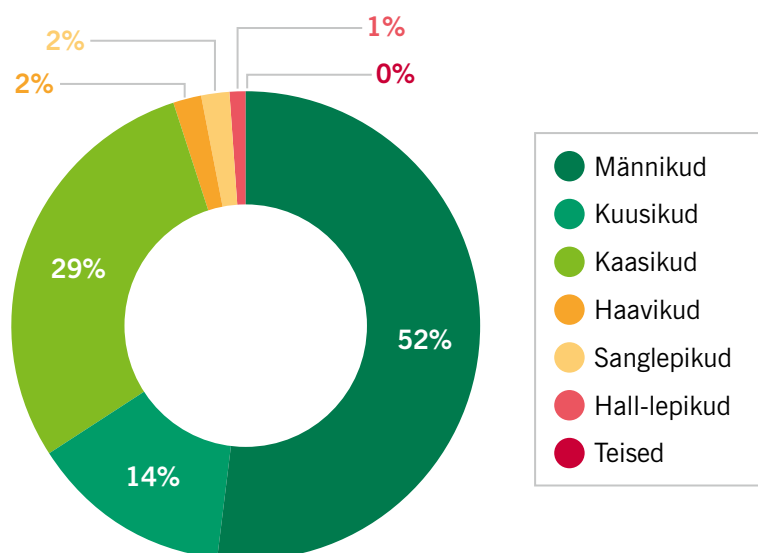
Kuna metsade olemit ja elutsükli iseloomustab kõige paremini metsa vanuse muutus, siis oleme jaganud metsa kolme vanuseklassi:

- noored metsad;
- keskealised metsad;
- vanad metsad.



Joonis 7. Riigi metsamaa jagunemine vanuseklasside alusel 2020. a, ha.

Erinevad kasvukohad ja mullad tingivad ka erinevate puuliikidega metsaosade kujunemise. Enamiku Alutaguse metsadest moodustavad männikud – 52 %.

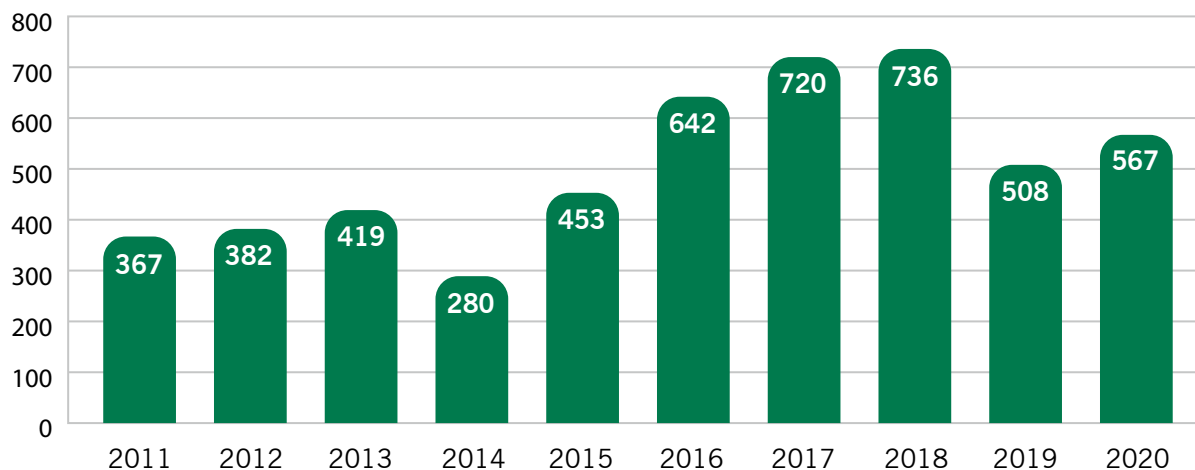


Joonis 8. Riigi metsamaa puuliigiline jagunemine 2020. a, %.

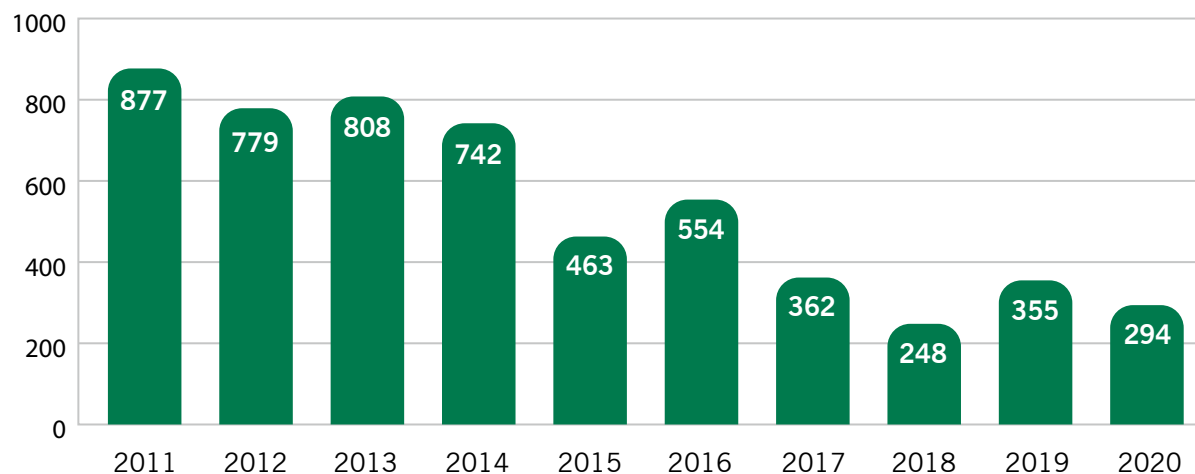
3. RAIED

Alutaguse valla riigimetsas tehtud uuendusraiate pindala iseloomustab joonis 9. Möödunud kümnendil oli uuendusraiate pindala vahemikus 280 kuni 736 hektarit aastas. Suur uuendusraie maht 2018. aastal oli tingitud külmast talvest, mis võimaldas varem raiumata jäänud pehmed langid raiuda. Raiete mahu erinevus aastate lõikes on tingitud ka raiete kontsentreeritusest piirkonniti regiooni siseselt.

Harvendusraiate pindala muutumist iseloomustab joonis 10. See on liikunud vahemikus 248 ha kuni 877 ha aastas. Harvendusraiate pindala on vähenenud, sest RMK raiub noorendikud hoolduse käigus hõredamaks, kui varem. Seetõttu on tarvis vähem teha harvendusraiet.



Joonis 9. Uuendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

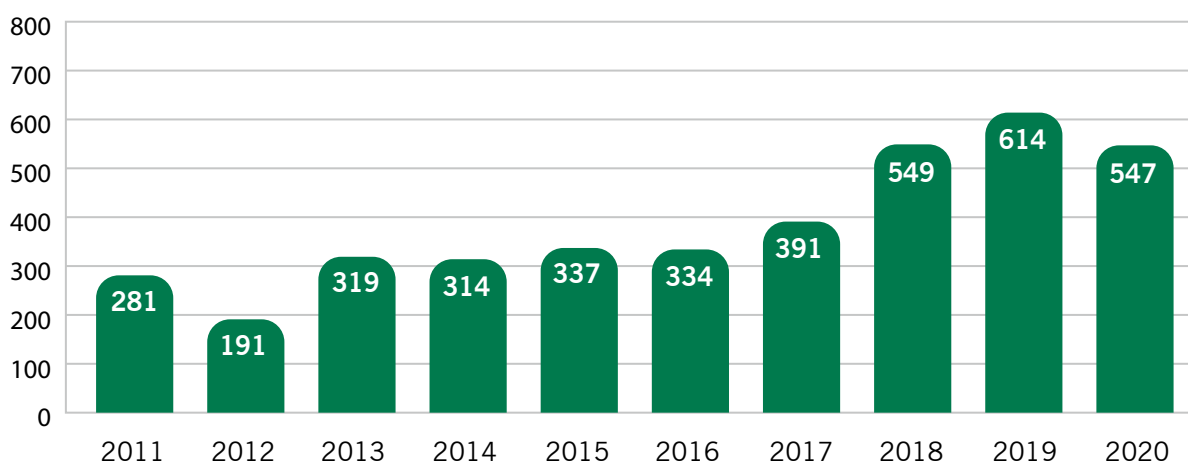


Joonis 10. Harvendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

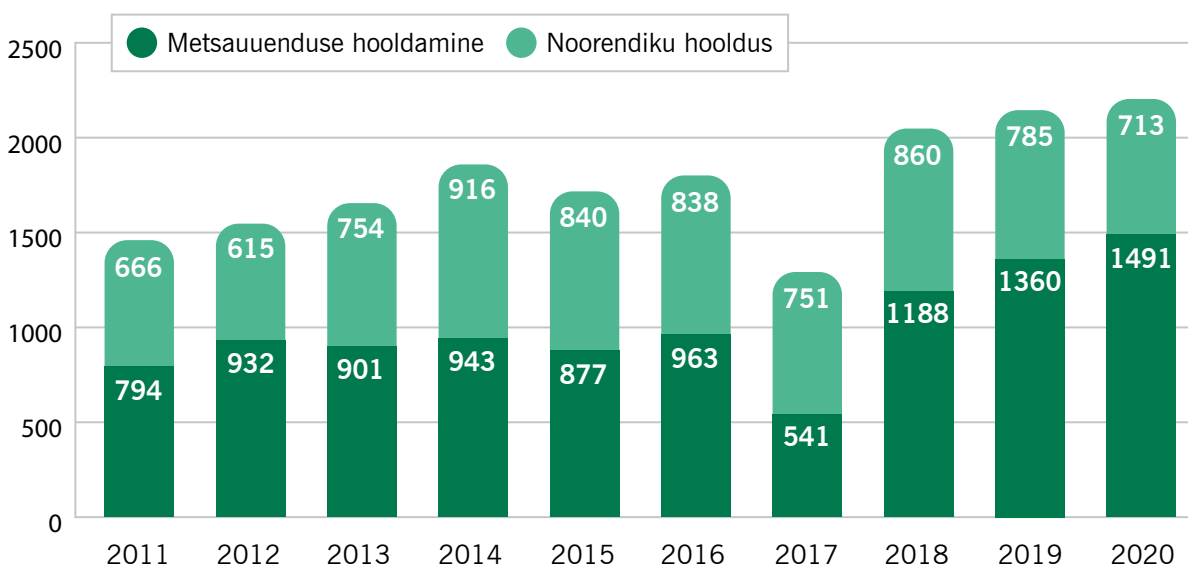
4. METSA KASVATAMINE

Uue metsa rajamise mahust annab ülevaate joonis 11. Möödunud kümnendil on uut metsa kasvama pandud keskmiselt 388 ha aastas.

Noore metsa hooldamise mahtudest annab ülevaate joonis 12. Noore metsa hooldamise käigus eemaldatakse istutatud või külvatud puude kasvu takistavad rohttaimed, põõsad ja puud. Viljakamates kasvukohtades tuleb seda teha ka mitu korda aastas. Hilisem noore metsa hooldus on suunatud tulevikupuistu kujundamisele. Kasvanud on uue metsa rajamine, mis nõuab ka noore metsa hooldamist.



Joonis 11. Uue metsa rajamine 2011.–2020. a, ha.



Joonis 12. Noore metsa hooldamine 2011.–2020. a, ha.

5. LOODUSKAITSE

Looduskaitsetöid loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks tehakse RMK hoole all oleval riigimaal. Elurikkuse hoidmise olulisi põhimõtteid järgitakse ka majandatavas metsas. Looduskaitsetööd viiakse läbi looduskaitseliste väärtuste säilitamiseks koostatavate lähteülesannete ja projektide alusel:

- ohustatud või kehvast seisundist olevate liikide elupaikade taastamiseks;
- koosluste või poollooduslike koosluste taastamiseks ja hooldamiseks;
- kaitsealuste üksikobjektide hooldamiseks;
- parkide hooldamiseks.

Tabel 1. RMK looduskaitsetööd perioodil 2011.–2020. a

Looduskaitsetööd	Pindalad (ha) ja tükiarvud (tk)
Koosluste taastamine ja hooldus	13 ha
Liigi elupaiga taastamine ja hooldustööd	16 ha
Looduskaitseliste taristu rajamine (truubid, sillad jms)	10 tk
Poolloodusliku koosluse taastamistöö ja hooldus	33 ha
Probleemliigi (nt Sosnovski karuputk) tõrje	213 ha
Sookoosluse taastamistöö paisude rajamine	84 tk

Aastatel 2021–2030 on planeeritud jätkata poollooduslike koosluste taastamistööde ja soode taastamistöödega. Suurim objekt on Puhatu soostiku taastamine.

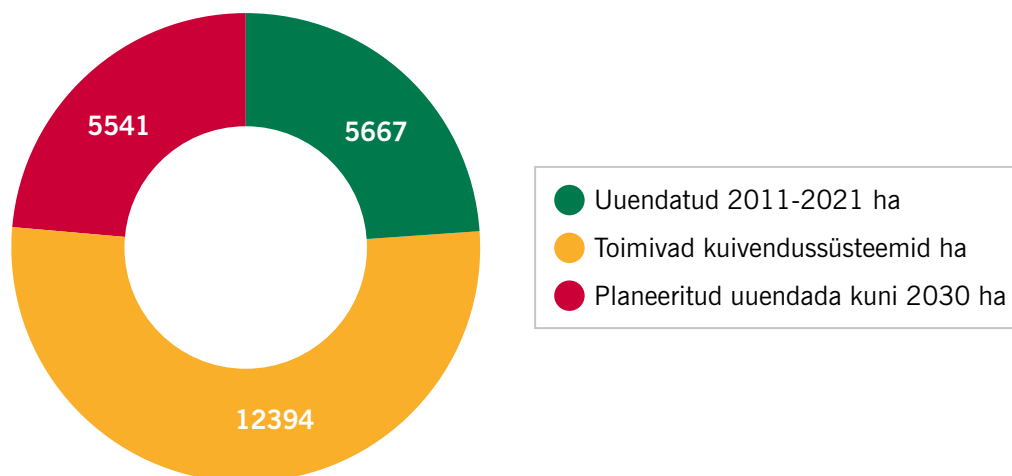
6. METSAPARANDUS

Riigimetsa majandamiseks ehitatakse metsateid ning hooldatakse ja rekonstrueeritakse olemasolevaid metsateid ja kuivendussüsteeme. Korrasolev teede- ning kuivendussüsteemide võrgustik aitab säilitada metsade juurdekasvu ja looduslikku kooslust.

Tabel 2. RMK kuivendussüsteemide ja metsateede olem

Kuivendussüsteemid (ha)			Metsateed (km)		
Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030	Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030
23 602	5667	5541	561	134	116

Uusi kuivendussüsteeme riigimetsas ei rajata. Samuti ei rekonstrueerita kuivendussüsteeme rangelt kaitstavates metsades. Uusi kraave rajatakse metsa, kui need on vajalikud teede ehitamisel ja rekonstrueerimisel. Rangelt kaitstavates metsades ja kaitsealadel puhastatakse majandusmetsades paiknevate kuivendussüsteemide toimimiseks vajalikke kuivenduskraave.

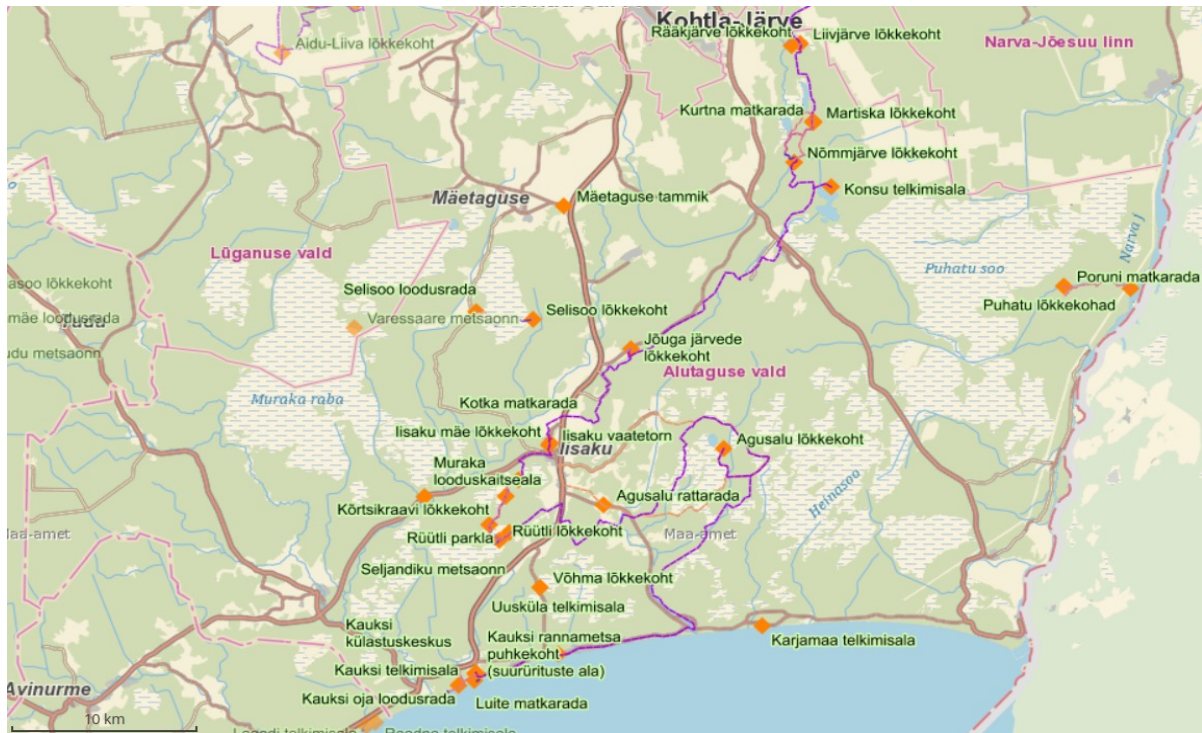


Joonis 13. RMK kuivendussüsteemide pindala, ha.

7. KÜLASTUSKORRALDUS

Külastajate suunamiseks ja loodusteadlikkuse edendamiseks RMK hallatavatel puhke- ja kaitsealadel loob RMK looduses liikumise võimalusi. Maastiku seisundi säilitamiseks, külastuse suunamiseks, loodusteadlikkuse edendamiseks ja inimtekkeliste negatiivsete mõjude vähendamiseks on RMK rajanud külastustaristu.

RMK hallatavatest külastusobjektidest jääb Alutaguse valla territooriumile 20 Alutaguse rahvuspargis paiknevat külastusobjekti (lisaks Varessaare metsaonni parkimistasku ja 0,6 km metsaonni juurdepääsurada), 10 Peipsi põhjaranniku puhkeala külastusobjekti ning 108,7 km RMK matkatee Penijõe-Aegviidu-Kauksi harust. Käesoleval aastal sai Kauksi külastuskeskusest Alutaguse rahvuspargi külastuskeskus, kus valmis ka rahvusparki tutvustav ekspositsioon.



Joonis 14. Alutaguse valla territooriumil paiknevad RMK hallatavad külastusobjektid.

Külastusmahu seire ja külastajauuringu andmetele tuginedes tehti Alutaguse valla territooriumile jäävatele külastusobjektidele 2020. aastal 108 000 külastuskorda. Alutaguse valla külastusobjektide külastuse raskuskese on koondunud valdavalt Peipsi järve äärsetele suurematele telkimisaladele.

Käimas on külastustaristu rekonstrueerimine Alutaguse rahvuspargis perioodil 2021–2022. Rekonstrueeritakse Iisaku vaatetorni ümbruse ja lõkkekohta taristu, Jõuga järvede lõkkekohad, Poruni matkaraja taristu, Agusalu matkarada ja lõkkekoht. Samuti vajab uuendamist kogu Alutaguse rahvuspargi infotahvlite süsteem.

Külastusobjektide täpne paiknemine ja taristu kirjeldus on leitavad:

<https://loodusegakoos.ee/kuhuminna/rahvuspargid/alutaguse-rahvuspark>
<https://loodusegakoos.ee/kuhuminna/puhkealad/peipsi-pohjaranniku-puhkeala>

Täiendav info ja külastusobjektidel planeeritud tegevused on leitavad Ida-Viru külastusala külastuskorralduskava materjalidest:

<https://rmk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastuskorralduskavad/ida-virumaa-kulastusala>

8. PÄRANDKULTUURIOBJEKTID

Pärandkultuuri objekt on jälg eelmiste põlvkondade tegutsemisest maastikul. See on osa meie kultuurist, tükike meie rahvuslikust pärandist. Levinumad pärandkultuuri objektid on taluhoonete asukohad, kiviaiad, vanad metsateed ja kohanimed.

Selleks, et pärandkultuuri objektid raietööde tõttu, teadmatusest või niisama hooletusest ei hävineks, on oluline maaomanike ja maastikul tegutsejate teadlikkus ehk omanikuhoid.

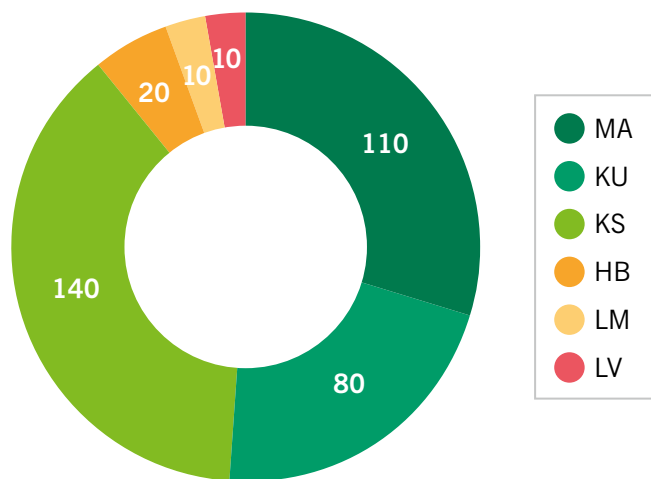
Tabel 3. Pärandkultuuriobjektide arv Alutaguse valla riigimetsamaal.

Põlised talukohad	23
Vahtkondade kordonid	10
Sõjalised objektid I ja II Maailmasõjast, Vabadussõjast	8
Heinaküünid, kuhjalavad	7
Raudteerajatised	6
Eripärase kasutuseesmärgiga puistud	5
Vanad kohanimed	5
Kivisillad ja -truubid, rippsillad, puitsillad	4
Maanteed	4
Pakkteed	4
Muud (37 tüüpi)	63
Kokku	139

9. RAIETE PROGNOOS KUNI 2030

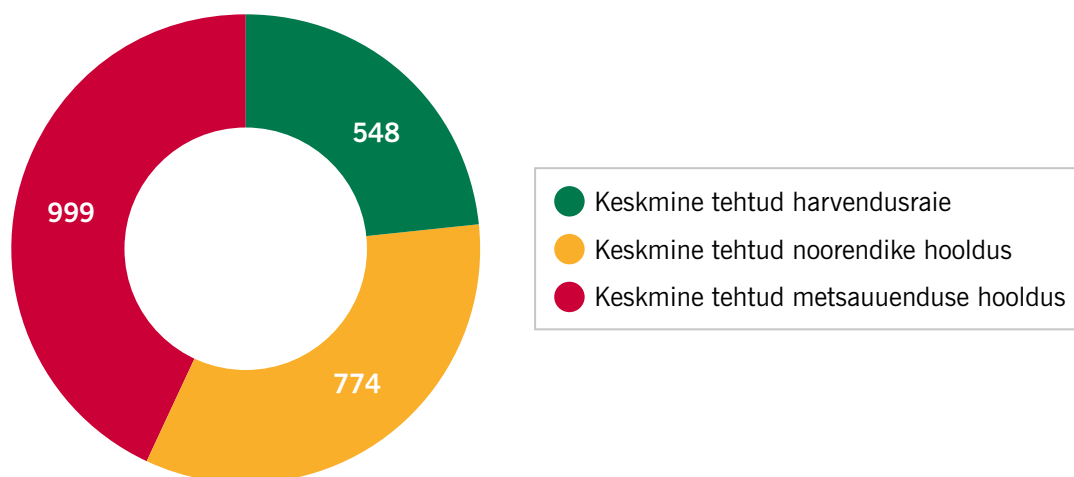
Arvestades Alutaguse valla riigimetsade vanuselist jaotust, raieküpsete metsade osakaalu ja riigimetsa kestliku kasutamise printsiipi, on hinnanguline võimalik metsade uuendusraiate pindala keskel läbi 370 hektarit aastas.

Uuendusraie liigid on lageraie ja turberaie.



Joonis 15. RMK uuendusraiate võimalik aastamaht puuliigiti, ha.

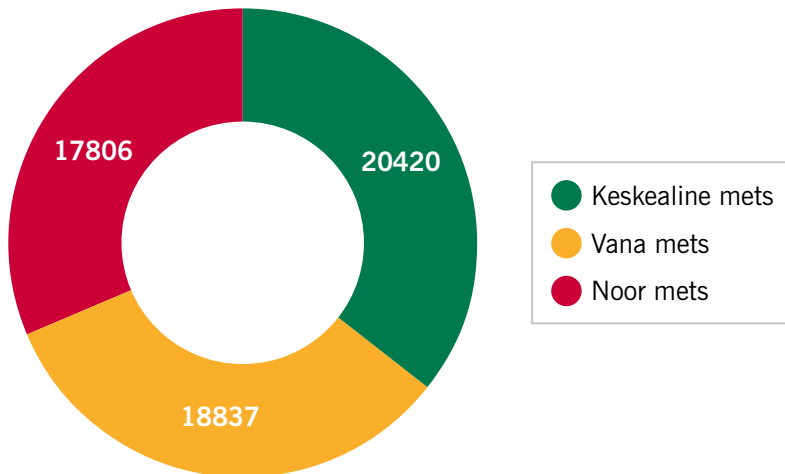
Metsa hoolduse prognoositav maht aastas on 2320 hektarit, mis koosneb noore metsa hooldusest ja harvendusraietest.



Joonis 16. RMK metsa hoolduse prognoos, ha/aastas.

10. METSAVARUDE PROGNOOS 2030

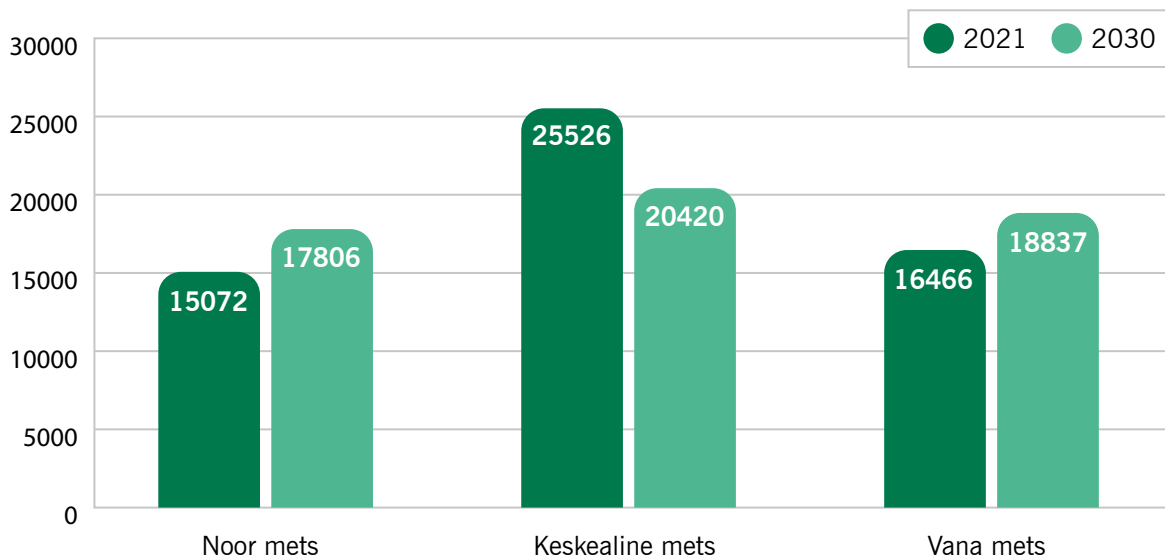
Arvestades metsade praegust vanust, eelmises peatükis kirjeldatud uuendusraiate võimalikku mahtu ja metsa vanuse muutust 10 aasta jooksul, prognoosime metsade jagunemist vanuseklassidesse aastal 2030 järgnevalt.



Joonis 17. Riigi metsamaa jagunemise prognoos vanuseklasside alusel 2030. a, ha.

Metsa vanuseklasside muutumist kirjeldab joonis 18.

Noore ja vana metsa osakaal suureneb, keskealiste oma väheneb. Keskealised saavad küpseks ning küpsete raiumine ja uuendamine suurendavad noore metsa osakaalu.



Joonis 18. Riigi metsamaa vanuseklasside muutuse prognoos perioodil 2021–2030. a, ha.

11. KÕRGENDATUD AVALIKU HUVIGA RIIGIMETSA ALAD

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks ehk KAH alaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Kohalikud kogukonnad või elanikud saavad teha RMK-le ettepanekuid metsaalade arvamiseks kõrgendatud avaliku huviga alade hulka, kui nad kasutavad neid metsaalasid igapäevaste tegemiste ja vajaduste jaoks.

Alutaguse vallas käsitletakse omavalitsusega läbi arutatult kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa aladena:

Kõrgendatud avaliku huviga metsaala nimetus	Pindala (ha)
Pannjärve terviserada	946
lisaku mägi	329
Kauksi	154
Väike-Pungerja küla-Estonia kaevandus	147
Rannapungerja	427
Kokku, ha	2003

Pannjärve terviserada läbib lisaks Alutaguse vallale ka Jõhvi ja Toila valda. Suure osa KAH aladest moodustub Peipsi järve äärne suvituspiirkond.

Kõrgendatud avaliku huviga metsaaladele koostatakse ala metsatööde kavad kuni 10 aastaks. RMK avalikustab kavad oma kodulehel ning kohaliku kogukonna või elanikega kokkulepitud alad kantakse avalikule kaardirakendusele RMK metsatööde kaart:

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk>

Riigimetsade kaart Alutaguse valla territooriumi kohta Maa-ameti kaardil:

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk?aadress=Alutaguse%20vald&adshow=1&adfit=1>